

соціології), які хоч не мають правового значення, але є важливими з огляду на комплексність ресоціалізації як політико-правового та соціокультурного явища.

Уся сукупність нормативно-правових актів спрямована на запобігання поверненню особи на злочинний шлях та на повторну інтеграцію таких осіб у суспільство шляхом визначення загальних засад соціальної адаптації осіб, участі у ній підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, а також фізичних осіб.

Попри достатньо детальну регламентацію ресоціалізації, вважаємо, що надмірно розгалужена система нормативно-правових актів ускладнює як розуміння ресоціалізації, так і її втілення, а тому створення зведеного закону про ресоціалізацію або ж систематизація чинного законодавства шляхом консолідації чи інкорпорації зможе покращити функціонування даного інституту.

Список використаних джерел:

1. Філософський енциклопедичний словник. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3–4. – С. 21
3. Вилегжаніна М.В. Класифікаційний аналіз нормативно-правових актів / М.В. Вилегжаніна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 1. – С. 35–40.
4. Стричинець О.В. Класифікація як логічна операція у галузі права / О.В. Стричинець // Гуманітарний часопис. – 2007. – № 4. – С. 112–117.
5. Основні принципи поводження із в'язнями : Резолюція 45/111 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

ТИМЧУК О. Л.,

доцент кафедри кримінального,
цивільного та міжнародного права
(Інститут управління та права
Запорізького національного
технічного університету)

УДК 343.2/7:343

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ ТА В США

У статті аналізуються окремі кримінологічні та кримінально-правові аспекти стратегії протидії злочинності в Україні та в США. Розглядається дискусія щодо понятійного апарату, сутності та заходів/програм запобігання злочинності, зокрема тенденції правозастосовчої практики.

Ключові слова: злочинність, кримінологія, стратегії, покарання, Україна, США.

В статье анализируются отдельные криминологические и уголовно-правовые аспекты стратегии противодействия преступности в Украине и в США. Рассматривается дискуссия относительно понятийного аппарата, сущности и мер/программ предупреждения преступности, в частности, тенденции правоприменительной практики.

Ключевые слова: преступность, криминология, стратегии, наказание, Украина, США.

The article analyzes some criminological and criminal law aspects of the anticrime strategy in Ukraine and in the United States. We consider the discussion about the conceptual framework, the nature and action / crime prevention programs, in particular, trends in law enforcement.

Key words: *crime, criminology, strategies, punishment, Ukraine, USA.*

Вступ. Проблема протидії злочинності та окремих видів злочинів є однією з центральних в кримінології. В українській та іноземній кримінологічній науці існує широкий спектр концепцій та підходів до розуміння поняття і сутності цієї діяльності. Невизначеність існує навіть на рівні понятійного апарату. Цікавим для кримінології є підхід до цієї проблеми в США, зокрема, співвідношення кримінально-правових та кримінологічних засобів протидії злочинності. Різні аспекти запобігання злочинності в Україні вивчали такі вчені, як В. Голіна, О. Джужа, І. Даньшин, А. Закалюк, О. Ігнатов, А. Зелінський. Деякі аспекти протидії злочинності в США аналізували О. Шостко і М. Колодяжний; серед російських науковців – В. Лунєєв, Я. Гілінський, В. Квашиш, С. Іншаков, в американській науці – Е. Шур, Р. Кларк, В. Фокс, Р. Паркер, Л. Сігел, С. Браун.

Постановка завдання. У цьому зв'язку метою статті є кримінологічний аналіз окремих аспектів стратегії протидії злочинності в Україні та в США.

Результати дослідження. Як в українській, так і у світовій кримінології для визначення діяльності держави із впливу на злочинність, вжиття заходів для її зменшення використовуються різні терміни, зокрема, «попередження», «профілактика», «боротьба», «контроль», «протидія», «війна», «запобігання», «припинення» тощо [1, с. 36-38]. Кожний із термінів викликає наукові дискусії і не оцінюється як достатньо визначений. Але найбільш уживаними в сучасній українській кримінологічній літературі для визначення такої діяльності є терміни «запобігання» та «протидія», проте і цим термінам надається різне смислове навантаження. Даний феномен вже отримав у науковій літературі назву «боротьба термінів» [2, с. 7]. Так, А. Закалюк вважав, що поняття «боротьба» і «протидія» належать до класу узагальнених визначень, які відтворюють загальну сутність, що полягає у чиненні спротиву і не розкриває сутності запобігання [3, с. 321]. Поширеним в українській кримінології є використання такого терміну, як «попередження злочинності». Поняття «боротьба зі злочинністю» є певною мірою спадком радянських часів, проте це поняття і в наш час широко застосовується в роботах вчених, законодавстві, а також у низці міжнародно-правових документів (ООН більшість конгресів та інших заходів присвячує питанням саме «боротьби зі злочинністю»). Деякі автори використовують термін «війна зі злочинністю» (В. Зеленецький) [4, с. 8-10] або поняття «соціальний/соціально-правовий контроль над злочинністю» (Я. Гілінський, В. Лунєєв) [5, с. 155; 6, с. 844-869].

О. Литвинов вважає, що поняття «протидія злочинності» і «боротьба зі злочинністю» є термінами найбільшого ступеня узагальненості і, відповідно, позначувані ними системи найвищого порядку можуть використовуватись як тотожні, зі всіма наслідками, що впливають у вигляді поширення ознак та характеристик [7, с. 38]. Натомість відомий російський кримінолог В. Кудрявцев вважав найбільш вдалим саме термін «стратегія» щодо протидії злочинності, який, на його думку, є більш змістовним, ніж «боротьба, «подолання» або «контроль», оскільки припускає наявність загальної концепції, визначення не тільки найближчих, але й віддалених цілей і способів їхнього досягнення [8, с. 38-39]. О. Бандурка та О. Литвинов вважають, що протидія злочинності являє собою особливий інтегрований, багаторівневий об'єкт соціального управління, який складає різноманітна за формами діяльність відповідних суб'єктів, які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на усіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до соціально толерантного рівня [1, с. 44-45]. Слушною є думка М. Сорочинського, який вважає, що вживання більш

сильних з цього ряду термінів, зокрема «боротьба», передбачає більш оптимістичне ставлення до можливостей держави в протидії злочинності. В той же час для прибічників терміну «контроль» характерне більш скептичне ставлення до перспектив державного впливу на злочинність [9, с. 14].

Визначення самого поняття «запобігання» та встановлення його місця у системі протидії злочинності є спірним та невизначеним. Наприклад, О. Джужа зазначає, що з практичного погляду запобігання злочинності можна поділити на профілактику й припинення злочинів [10, с. 163]. В. Голіна дає більш вузьке визначення терміна «запобігання», розуміючи під ним специфічний напрям спеціально-кримінологічного попередження, що складається із сукупності заходів, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які виношують злочинні наміри, замислюють вчинення злочинів і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою дискредитування злочинної поведінки, відмови від злочинної мотивації та наміру, або продовження злочинної діяльності [11, с. 20]. На думку А. Зелінського, запобігання – це система заходів, які використовує суспільство для того, щоб стримувати зростання злочинності, а також по можливості знизити її реальний рівень шляхом усунення та нейтралізації причин, які їй сприяють (тобто профілактики), та через відвернення та припинення конкретних злочинів [12, с. 140].

Слушною є думка О. Ігнатова про те, що родовим терміном є саме «протидія злочинності», під якою він розуміє систему різноманітних видів діяльності та комплексних заходів (які здійснюються суспільством та державою), спрямованих на запобігання, усунення, нейтралізацію і обмеження (ослаблення) факторів, детермінуючих злочинність [13, с. 467]. Змістовна сторона поняття «протидія злочинності» містить два аспекти: кримінально-правовий і кримінологічний. Кримінально-правовий аспект складає діяльність органів кримінальної юстиції з виявлення й розслідування злочинів, виявлення винних осіб і притягнення їх до відповідальності, судовий розгляд кримінальних справ і призначення покарань. Кримінологічний аспект складає діяльність правоохоронних й інших органів із виявлення існуючих детермінант злочинності, усунення, ослаблення, нейтралізації, а також запобігання виникненню нових [13, с. 468]. Схожим є підхід О. Шостко, яка включає у зміст поняття «протидія злочинності» діяльність, спрямовану на мінімізацію суперечностей та чинників, що породжують злочинність або сприяють їй, на скорочення окремих видів злочинів шляхом недопущення їх вчинення на різних стадіях злочинної поведінки (заходи запобігання злочинності), а також адекватні заходи реагування на вже вчинені злочини [14, с. 31].

В цілому ж таке термінологічне різноманіття є, на думку автора, невиправданим і штучним, а нескінченні дискусії серед науковців щодо їх використання є проявом схоластичних тенденцій в українській кримінології.

Слід стисло зупинитись на нормативному забезпеченні протидії злочинності в Україні. У 2001 р. тодішній Президент України Л. Кучма затвердив Комплексну програму профілактики злочинності на 2001–2005 роки, яка включала цілу низку заходів різного рівня та змісту. У 2010 р. уряд М. Азарова схвалив Концепцію Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 р. Вже у 2011 р. їй на заміну прийшла «Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року» [15]. Проблеми організації профілактики правопорушень в ній передбачалося розв'язати, зокрема шляхом: удосконалення нормативно-правової бази; визначення критеріїв оцінки роботи правоохоронних органів з профілактики правопорушень; активізації участі громадськості в забезпеченні правопорядку в державі; реформування правоохоронних органів з метою підвищення ефективності їх діяльності щодо захисту прав і свобод людини, забезпечення результативної боротьби із злочинністю та профілактики правопорушень; забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у сфері профілактики правопорушень з використанням міжнародного досвіду; провадження просвітницької діяльності, спрямованої на формування негативного ставлення до протиправних діянь; ужиття заходів, спрямованих на підвищення рівня моральності в суспільстві, правової культури громадян, недопущення поширення в суспільстві негативних явищ і процесів, пов'язаних із злочинністю; провадження діяльно-

сті щодо запобігання злочинності в Україні з обов'язковим урахуванням результатів вітчизняних наукових досліджень та міжнародного досвіду протидії різним видам злочинності; удосконалення інформаційного забезпечення профілактики правопорушень та особистого захисту громадян від протиправних посягань за допомогою засобів масової інформації [15]. Як реалізовувались такі в цілому правильні антикриміногенні заходи на практиці за часів режиму В. Януковича-М. Азарова, пояснення не треба.

Відомі українські вчені В. Голіна та М. Колодяжний слушно звертають увагу на суттєві недоліки всіх подібних програм, оскільки передбачені ними заходи, як показує 20-річна практика їх реалізації, мають загальний, декларативний, поверховий, формальний, а іноді й нереальний характер [16, с. 50-51]. Тому в такому вигляді і за такого підходу ефективність реалізації планових документів у царині запобігання злочинності є мінімальною. До стратегії скорочення злочинності ці криминологи відносять зменшення можливостей вчинення злочинів, втручання у кризові ситуації, залучення громадськості, надання допомоги жертвам злочинів [16, с. 52-54].

Одним із напрямів протидії злочинності в будь-якій державі, зокрема і Україні, є застосування покарання до осіб, які вчинили злочини. Так, за даними Державної судової адміністрації України, за вироками, що набрали законної сили у 2014 р. засуджено майже 102,2 тис. осіб, що на 16,9% менше, ніж минулого року (2013 р. – 123 тис. осіб). До штрафу засуджується в середньому 20% осіб, до громадських робіт – 9-10%, до арешту – менше 4%, натомість до позбавлення волі засуджено 20% (у 2013 р. – 25%); 44% засуджених звільнено від покарання із випробуванням [17]. Загальний індекс злочинності в Україні за останні десять років мав такий вигляд: 2004 р. – 1 092, 2005 р. – 1 024, 2006 р. – 894, 2007 р. – 852, 2008 р. – 827, 2009 р. – 935, 2010 р. – 1 063, 2011 р. – 1 129, 2012 р. – 972 (дані за 11 місяців), 2013 р. – 1 237, 2014 р. – 1 165 [18; 19]. Таким чином, злочинність в Україні, принаймні суто формально, тримається приблизно на однаковому рівні із незначними коливаннями, пов'язаними переважно зі змінами до законодавства у 2009 р. та дією нового КПК. Знижується в нашій державі й рівень насильницьких злочинів. Тому номінально можна вважати, що програми і концепції запобігання злочинності в Україні діють доволі ефективно, хоча цілком зрозуміло, що насправді це не більш, ніж статистичний артефакт.

Єдиним позитивом у цьому контексті можна вважати той факт, що індекс ув'язнених в Україні – кількість ув'язнених на 100 тис. жителів – має тенденцію до зниження і наразі складає 197 (в Польщі – 203, в РФ – 468). Для порівняння, у 2000 р. цей показник в Україні складав 443 [20].

Доцільно стисло проаналізувати стратегію протидії злочинності в США. В цілому така діяльність в США здійснюється на двох рівнях: загальнодержавному (через урядові програми боротьби зі злочинністю, вирішення питань координації, фінансування тощо) та регіональному (проведення профілактичної діяльності на рівні штатів шляхом прийняття місцевих програм, організація попереджувальної діяльності силами поліції і місцевого населення). В США прийнято ряд законів, спрямованих на попередження злочинності. Зокрема, в 1970 р. США першими в світі прийняли Закон про боротьбу з організованою злочинністю і корупцією (так званий Закон РІКО), який передбачав систему заходів щодо запобігання окремим категоріям злочинів (вбивства, підробки, пограбування, хабарництво, організація азартних ігор, шахрайство), вчинених злочинними угрупованнями [21]. У 1976 р. прийнято Закон про контроль над злочинністю, що регламентує заходи по боротьбі із відмиванням кримінальних доходів, захистом грошових знаків від підробок, попередження жорстокого поводження з дітьми, незаконного поводження зі зброєю тощо; у 1980 р. – Закон про контроль над насильницькою злочинністю неповнолітніх; у 1984 р. – Закон про всеосяжну боротьбу зі злочинністю, що передбачає реалізацію комплексних заходів боротьби з наркоманією, злочинністю неповнолітніх та комп'ютерною злочинністю [22, с. 66-72]. Щоправда у 80 рр. за часів президента Р. Рейгана успіх суто репресивних заходів протидії злочинності був обмеженим [23, с. 229].

Президенти-демократи та їх адміністрації, а також чимало громадських організацій намагаються обмежити вільне володіння вогнепальною зброєю в країні, що однак неодмін-

но нашттовхується на опір республіканців та потужного лоббі Національної стрілецької асоціації [24, с. 36]. Принциповим прихильником обмеження володіння вогнепальною зброєю є нинішній президент США Б. Обама. За даними американського Бюро з контролю над алкоголем, тютюном і вогнепальною зброєю, на руках приблизно 60-65 млн. американців зараз перебуває понад 200 млн. одиниць вогнепальної зброї, серед якої 73 млн. гвинтівок і автоматів та 66 млн. пістолетів і револьверів. Нью-Йорк став першим американським штатом, у якому в січні цього року було ухвалено найсуворіший в країні закон щодо контролю над вогнепальною зброєю.

Кримінологи часто пов'язують зниження злочинності в США із загальною тенденцією до посилення кримінально-репресивних заходів у боротьбі із нею, особливо після прийняття у 1994 р. при президенті Б. Клінтоні закону «Про контроль над насильницькою злочинністю та про правозастосовчу діяльність» [25]. Цей поліцейсько-репресивний закон передбачав заборону продажу 19 видів вогнепальної зброї, поширив смертну кару на 50 видів федеральних злочинів, значно посилив покарання за терористичні діяння, насильницькі посягання, сексуальні злочини, злочини, вчинювані організованими угрупованнями та професійними злочинцями. На боротьбу зі злочинністю та на її попередження було виділено більше 30 млрд. дол., штат поліцейських збільшено на 100 тис. [26, с. 118].

Не менш важливу роль у зменшенні злочинності в США відіграють й інші чинники. Зокрема, за рахунок старіння населення значно скорочуються найбільш активні кримінальні когорти (згідно з останнім переписом населення, 30% населення країни «перевалило» за 50 років). Досить відчутним став кардинальний поворот в кримінальній політиці і, як наслідок, різке посилення правозастосовчої практики, суттєва перебудова і помітне підвищення ефективності діяльності поліції, успіхи у вирішенні расової проблеми; поряд з іншими факторами дала помітні результати і довготривала національна кампанія, спрямована на боротьбу з наркотиками. Серед позитивних чинників експерти називають зростання чисельності і технічної оснащеності поліції, все більш широке обладнання систем спостереження на вулицях, застосування нових технологій і досягнень науки для розкриття злочинів, а також легалізацію абортів, які особливо широко поширені серед афроамериканців [27]. Особливо слід сказати про те, що, в США в останні 15 років реалізується, як зазначалося, курс на посилення каральної практики, що включає, зокрема, різке скорочення сфери застосування дострокового та умовно-дострокового звільнення від покарання, а також використання в окремих штатах так званого «Закону про три удари», за яким раніше двічі засуджені до позбавлення волі за будь-який новий злочин засуджуються до довічного ув'язнення. Сьогодні в США відбуваються довічне позбавлення волі понад 140 тисяч засуджених.

В рамках широкомасштабної реформи правоохоронної системи, передбаченої названим вище Законом 1994 р., слід виділити принциповий перехід в діяльності поліції і всієї системи кримінальної юстиції до так званої концепції «нульової толерантності», по якій жодне, навіть не дуже небезпечне правопорушення, не залишається без негайного і жорсткого реагування. Одночасно центр ваги всієї роботи поліції зміщувався на профілактику правопорушень безпосередньо в найбільш маргінальних районах, в школах та в інших місцях, де проводили дозвілля потенційні правопорушники – малолітні та підлітки. М. Колодяжний суттєві досягнення у сфері запобігання злочинності в США пов'язує також із широким залученням громадськості до реалізації спеціальних програм протидії злочинності. Широке використання різних громадських об'єднань й агенцій в США як на державному, так і місцевому рівнях у сфері запобігання злочинності він пояснює значною економією бюджетних асигнувань; ефективністю цієї запобіжної стратегії; скороченням у суспільстві страху перед злочинністю; зменшенням латентної частини злочинності й віктимізації громадян; підвищенням довіри населення до органів кримінальної юстиції тощо [28].

Водночас негативним наслідком стратегії на жорстку протидію злочинності, зокрема широке застосування позбавлення волі, стало світове лідерство США за індексом ув'язнених – у 2008 р. цей показник досягнув історичного максимуму і склав 755, а потім дещо знизився: у 2012 р. – до 707, у 2013 р. – до 698 [20]. У 2013 р. США за цим показником поступа-

лися лише Сейшельським островам (868). Окрім того, Сполучені Штати – єдина розвинута держава, разом з Японією, в якій застосовується смертна кара, що передбачена законодавством 32 штатів (у 2014 р. страчено 35 осіб; у 2013 р. – 39) [29]. Застосування смертної кари поряд із величезними масштабами позбавлення волі дало підстави російському кримінологу Я. Гілінському охарактеризувати США як не зовсім цивілізовану країну [5, с. 332].

Висновки. У вітчизняній і зарубіжній законодавчій практиці та юридичній літературі для визначення діяльності із впливу держави на злочинність і вживання заходів для її зменшення, використовуються різні терміни, зокрема, «попередження», «профілактика», «боротьба», «контроль», «протидія», «війна», «запобігання». Кожен з термінів викликає наукові дискусії і не оцінюється як досить визначений, при цьому дискусії мають переважно схоластичний характер. На думку автора, найбільш вдалим є термін «протидія злочинності», яка має включати різні за змістом стратегії кримінально-правової та кримінологічної спрямованості.

В Україні на національному рівні діяли кілька актів з профілактики злочинності, ефективність яких сумнівна. Зокрема, з 2011 р. діє «Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року», що передбачає цілу низку заходів запобігання злочинності, які, є однак, абстрактними і переважно не реалізуються. Серед кримінально-правових заходів протидії злочинності в Україні переважає застосування кримінального покарання до винних осіб. Позитивом є скорочення масштабів призначення судами позбавлення волі і, відповідно, зменшення індексу ув'язнених.

Суттєві успіхи у скороченні злочинності в США за останні 20 років завдячують цілій низці факторів, включаючи посиленню карально-репресивних заходів (зокрема, після ухвалення закону 1994 р.), а також старінню населення, прогресу у вирішенні расової проблеми, програмам боротьби з наркотиками. Цьому успіху сприяло також ефективне поєднання профілактичної та просвітницької кампанії із посиленням кримінальної репресії – так звана політика «нульової толерантності» до будь-яких правопорушень. Важливе антикриміногенне значення в США має широке залучення громадськості до протидії злочинності у різних формах.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: [монографія] / О. М. Бандурка, О. М. Литвинов. – Х. : ХНУВС, 2011. – 308 с.
2. Бандурка А. М. Противодействие преступности: война терминов, понятие, общая характеристика / А. М. Бандурка // Право і безпека. – 2004. – № 3 (3). – С. 7-11.
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А. П. Закалюк. – К. : Ін Юре, 2007. – Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
4. Зеленецький В. С. Общая теория борьбы с преступностью. – Х. : Основа, 1994. – 321 с.
5. Гишинский Я. И. Криминология. Курс лекций. – СПб.: Питер, 2002. – 384 с.
6. Лунеев В. В. Курс мировой и российской криминологии: [учебник]. В 2 т. Т. I. Общая часть / В. В. Лунеев. – М. : Юрайт, 2011. – 1003 с.
7. Литвинов О. М. Організаційні засади функціонування системи протидії злочинності / О. М. Литвинов // Вісник ХНУВС. – 2007. – Вип. 39. – С. 37-45.
8. Кудрявцев В. Н. Стратегии борьбы с преступностью / В. Н. Кудрявцев. – 2 изд., испр. и доп. – М. : Наука, 2005. – 366 с.
9. Сорочинський М. Г. Попередження злочинності засобами кримінального права: автореф. дис. канд. юрид. наук. – Одеса, 2004. – 22 с.
10. Курс кримінології: Загальна частина: [підручник]: У 2 кн. / О. М. Джу́жа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін.; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
11. Голина В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посібник / В. В. Голина. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2011. – 206 с.

12. Зелинский А. Ф. Криминология: курс лекций / А. Ф. Зелинский. – Х. : «Прапор», 1996. – 259 с.
13. Ігнатів О. М. Роль та місце засобів кримінально-правового впливу в механізмі протидії злочинності // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип.55. – С. 466-471.
14. Шостко О. Ю. Теоретичні та прикладні проблеми протидії організованій злочинності в європейських країнах: автореф. дис. д-ра юрид. наук. – Харків, 2010. – 45 с.
15. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р: Розпорядження КМУ від 30.11.2011 р. // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D1%80>.
16. Голина В. В., Колодяжний М. Г. Нові підходи до запобігання злочинності в Україні // Питання боротьби зі злочинністю. – 2012. – Вип. 24. – С. 48-56.
17. Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2014 році // http://court.gov.ua/userfiles/ogliad_2014.doc.
18. Тимчук О. Л. Злочинність в Україні: сучасний стан, тенденції, детермінація // Вісник ЗНУ. Юрид науки. – 2012. – № 2. – С. 223-231.
19. Зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2013-2014 pp.) // <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.
20. Highest to Lowest. – Prison Population Rate // http://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison_population_ratel.
21. Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act // <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-84/pdf/STATUTE-84-Pg922-3.pdf>.
22. Воронин Ю. А. Система борьбы с преступностью в США. – Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1990. – 100 с.
23. Иншаков С. М. Зарубежная криминология. – 2-е изд. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 383 с.
24. Тимчук О. Л. Злочинність в США: криминологічний аналіз // Влада. Людина. Закон. – 2013. – № 1. – С. 33-40.
25. Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994 // <https://www.ncjrs.gov/txtfiles/billfs.txt>.
26. Квашиш В. Преступность в США: реальность позитивных изменений или «временное исключение» // Уголовное право. – 2005. – № 5. – С. 116-119.
27. Квашиш В. Е. Преступность в США: тенденции, причины меры противодействия // http://sartraccs.ru/i.php?oper=read_file&filename=Pub/kvashis%289-03-13%29.htm.
28. Колодяжний М. Г. Участь громадськості у програмах запобігання злочинності в США // Теорія і практика правознавства. – 2013. – № 1 // http://nauka.juracademy.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=483&Itemid=230&lang=uk.
29. Execution List 2014 // <http://www.deathpenaltyinfo.org/execution-list-2014>.

